

261. levél
Niccolò Machiavelli levele Francesco Guicciardininek

Carpi, 1521. május 17.

Méltóságos Francesco Guicciardini jogdoktornak, Mutina és Regium tiszteletre méltó kormányzójának

Méltóságos és igen tisztelt uram.

Épp az illemhelyen voltam, amikor az Ön futára megérkezett, és a világ furcsaságain merengve azon töprengtem, milyen prédikátor kellene Firenzébe. El is képzeltem a magam módján, s bizony szeretném, ha olyan lenne, ahogyan nekem is tetszik, mert ebben – akárcsak más véleményem tekintetében – akaratomban rendíthetetlen vagyok. Mivel pedig lehetőségem szerint mindig is a köztársaság javát szolgáltam – ha nem tettekkel, hát szavakkal, s ha nem szavakkal, akkor legalább szándékaimban –, így ez ügyben sem szeretném cserbenhagyni most. Nagyon jól tudom, hogy miként sok más esetben, ezúttal sem egyezik a véleményem a firenzeiekével: ők olyan prédikátort szeretnének, aki azt tanítja, miként lehet eljutni a Paradicsomba, én viszont olyat akarok, aki az ördög házába vezető utat mutatja meg nekünk. Körültekintő, becsületes és őszinte férfit szeretnének, én meg azt akarom, bolondabb legyen, mint Ponzo, dörzsöltebb, mint fra Girolamo, és még Alberto testvérnél is képmutatóbb.¹ Fölöttébb üdvösnek találnám ugyanis – és méltónak korunk jóságához –, hogy mindaz, amit sok testvérben külön-külön megtapasztalhatunk, egyetlen személyben mutassa meg magát. Mert úgy hiszem, az egyedüli Paradicsomba vezető út, ha előbb megismerjük a Pokol útjait, hogy aztán azokat elkerülhessük. És azon felül azt is jól látjuk, mily hatalmas a tekintélye a gonosz embernek, ki a vallás köntöse alá rejt valódi önmagát, így könnyen felismerhetjük, mennyivel inkább tisztelnék a jót, aki Szent Ferenc nyomdokain járva nem színlelésben, hanem igazságban él. Mivel okoskodásom helyénvalónak tűnt, elhatároztam, hogy Rovaiót² viszem magammal a városba, tekintve, hogy – ha hasonlít bátyjaira és nővéreire – éppen ő a megfelelő ember. Örömmel venném, ha legközelebbi levelében megírná erről a véleményét.

---

1 Ponzo személye ismeretlen; fra Girolamo nem más, mint Savonarola; Alberto testvért Boccaccio *Decameron* 4. nap 2. novellájából ismerjük.

2 Il Rovaio, eredeti nevén Giovanni Gualberto. A szerzetes ragadványneve az északi szél firenzei megnevezéséből származott.

Egyébiránt csak tétlenül vesztegetem itt az időt: hozzá sem tudok kezdeni a feladatomhoz, amíg a testvérek meg nem választják a generálist és annak tanácsadóit. Unalmamban azon töröm a fejem, miként tudnám a vizsály írmagjait elhinteni közöttük, hogy aztán itt, vagy máshol, de jól egymásnak ugorjanak, és ha értelmem cserben nem hagy, talán még sikerülhet is; ám ennek megvalósulását – azt hiszem – az Ön tanácsa és segítsége igen sokban megkönnyítené. Éppen ezért módfelett örülnék, ha mintegy kellemes séta álcája alatt eljönne hozzánk, vagy ha írna legalább, s ellátna néhány mesteri tanáccsal; ha ugyanis Ön, miként tette ma is, naponta csak egyszer postafutárt küldene, többszörösen jót tenne velem: egyrészt felvilágosítana eme ügy tekintetében, másrészt pedig a házbeliek így még nagyobb tisztelettel lennének irántam, látván, hogy csak úgy váltják egymást közöttünk az üzenetek. Ma is, mikor az íjász megérkezett, és a földig hajolva azt mondta, sürgős levelet hozott, a jelenlévők mindegyike oly nagy tisztelettel, s hévvel pattant fel egyszerre, hogy amaz ijedtségében szanaszét szórta mindenét. És később is nem egy közlünk a hírek felől próbált faggatni szüntelen. Nekik, hogy még nagyobb becsben tartsanak, annyit mondtam, Trentóban épp a császár várják, a svájciak új rendi gyűlést hívtak össze, és a francia király³ szeretett volna elmenni, hogy személyesen beszéljen amaz királlyal, azonban tanácsadói elleneztek ezt. Süvegüket a kezükben szorongatva, tátva maradt szájjal hallgattak mindannyian, és most is, hogy a választ írom, körben állnak felettem, s látva, mily hosszúra nyúlik levelem, fölöttébb csodálkoznak, s úgy néznek rám, mint ki ihletett. Én pedig, hogy még inkább ámulatba ejtsem őket, olykor nagyokat sóhajtván megállítom tollamat, mire ők még jobban eltátják szájukat. Hát még, ha tudnák, mit írok, bizony még inkább elcsodálkoznának! Ön jól tudja: a szerzetes testvérek úgy tartják, ha valaki hitében rendíthetetlen, az ördögnek nincs többé hatalma felette. Éppen ezért nem félek, hogy ezek a testvérek képmutatás miatt ellátnák a bajomat, mert – úgy hiszem – magam is meglehetősen rendíthetetlen vagyok.

Ami pedig Carpi lakóinak hazudozását illeti, én versenyre akarok kelni velük. Jó ideje már, hogy kitűnőre doktoráltam belőle, s bizony nem is lenne szükségem Francesco Martelli segítségére! Már régóta nem azt mondom, amit hiszek, és sosem hiszem el azt, amit mondok, ha pedig olykor mégis rám jön, hogy az igazat szóljam, olyan sok hazugság közé rejtem, hogy ember legyen a talpán, aki kibogozza azt.

A püspöki kormányzóval nem beszéltem: mivel találtam szállást, feleslegesnek gondoltam. Igaz ugyan, hogy ma reggel a templomban megcsodálhattam őt egy ideig, miközben a festményeket nézegette. Külsejét kellemesnek ítéltm,

---

3 I. Ferenc francia király (1515-1547)

s olybá tűnt, az egész is híven tükrözi, mit a rész látványa üzen; így azt kell hinnem, olyan, amilyennek látszik, s ha ott lett volna velem az Ön ajánlólevele, bizony megragadtam volna az alkalmat, hogy szert tegyek egy vödörnyi szellemességre.⁴ De nincs minden veszve, ezért igen csak várom, hogy a holnapi levelében küldjön néhány jó tanácsot az ügyeimet illetően. Ha lehetséges, ismét az íjászok közül küldjön valakit: ezúttal vágatva és erősen verejtékezve érkezzen, hogy az ámulattól a jelenlévőknek még a lélegzete is elálljon. Ha megteszi, nagy tiszteletet hoz a fejemre, meg persze az íjászoknak sem árt a gyakorlatozás: ebben a tavaszi időben jót tesz nekik a lovaglás. Még sok másról is írhatnék kegyelmednek, de nem szeretném tovább fárasztani fantáziám, mert a lehető legfrissebbnek szeretném megőrizni holnapra. Az Ön jóindulatába ajánlom magam, éljen egészségben akarata szerint.

Kelt Carpiban, 1521. május 17. napján.

Kegyelmed őszinte tisztelője, Niccoló Machiavelli,
követ a ferences testvéreknél
(Hegyi Szilvia fordítása)

---

⁴ Machiavelli itt feltehetően Guicciardini előző levelére akart utalni, ahogyan a két másik megelőző bekezdésben is arra reflektáló témákat járt körül. Guicciardini ti. azt írta Machiavellinek, hogy ha meglátogatná a szóbanforgó püspöki kormányzót – akihez ajánlólevelet írt Machiavelli részére (erre találhatunk utalást a fenti sorokban) -, egy kellemes embert ismerhetne meg személyében, akitől ezer huncutságot tanulhatna. (a ford.)